

Ραδιοφωνική έκπομπή διά
τήν 5 'Ιουλίου 1970
καί ὥραν 22,30 - 23,00

Τήν έκπομπήν παρουσιάζουν ὁ ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ καί ὁ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ, Τραγουδοῦς ἡ ΚΑΒΕΙΩ Δ Ε Ν Α Ρ Δ Ο Υ.

732

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν περασμένη Κυριακή, Ειάγκο μου ἀγαπητέ, μιλούσαμε γιά τό περίφημο γλωσσικό ζήτημα πού εἶχε δημιουργηθεῖ καί φουντώσει μάλιστα στίς ἀρχές τοῦ τρέχοντος αἰῶνος, γύρω στά 1900.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μάλιστα. Καί λέγαμε ὅτι τό γλωσσικό ζήτημα τό ὑπεκίνησε ὁ Βασιλῆς Γεώργιος μέ τίς γλωσσικές του θεωρίες γιά τήν Δημοτική γλῶσσα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τά πράγματα δέν εἶναι ἀκριβῶς ἔτσι. Βέβαια ὁ Βασιλῆς ἔδωσε τήν ἀφορμή τοῦ πολέμου - γιατί πραγματικός πόλεμος ἔγινε γιά τήν γλῶσσα, μέ τό περιβόητο βιβλίο του : Τό Ταξίδι, μά οἱ διαφορές ὑπῆρχαν ἀπό πολύ παλαιότερα. Σκέφου ὅτι ὁ Βασιλῆς ἔγραψε τό " Ταξίδι " τοῦ στά 1888, ἐνῶ ὁ ποιητής 'Ιωάννης Βηλαρῆς πού ἦτανε καί γιατρός τοῦ 'Αλή Πασᾶ, εἶχε γράψει ἑβδομήντα χρόνια πρίν τήν Γραμματική τῆς Ρομέηκης γλώσσας, μέ θεωρίες ἐπαναστατικές γιά τήν ὀρθογραφία καί τήν γραμματική τῆς ~~φιλολογίας~~ ἐλληνικῆς.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Ἦθελα νά ξεκαθαρίσωμε κάτι Δημήτρη. Παίρνομε τρεῖς μεγάλες λογοτεχνικές μορφές. Τόν Βηλαρῆ, τόν Σολωμό καί τόν Κάλβο. Σύμφωνοι ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ἐχω περιέργεια νά ἴδω πού θά καταλήξῃς.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ποιός εἶναι ἀρχαιότερος ἀπ' ἄλλους ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μικρές διαφορές ἔχουνε. Εἶναι περίπου σύγχρονοι. Ὁ Βηλαρῆς γεννήθηκε στά 1771.

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ λαμπρά. 'Ο κάλβος έρχεται δεύτερος νά πούμε. πότε γεννήθηκε;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ μετά είκοσι περίπου χρόνια. Στά 1792.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ καί τρίτος έρχεται ό Σολωμός στά 1798, κοντά κοντά δηλαδή. Μέσα σ' μιá είκοσιπενταετία γεννήθηκαν καί οί τρεις. Καί όμως παρουσιάζουν τόσο μεγάλες διαφορές στίς άντιλήψεις τους.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κατάλαβα τί θέλεις νά κάνης. Έναν παραλληλισμό στά ποιήματα τής έποχής εκείνης διακόσια περίπου χρόνια πριν
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μάλιστα. Καί γράφει ό Βηλαρᾶς σέ τέλεια δημοτική :
- Πουλάνι ξένο - ξενητεμένο - πουλί χαμένο - πού νά σταθῶ ;
 Πού νά καθήσω - νά ξενυχτήσω - νά μή χαθῶ.
 Βραδυάξει ή μέρα - σποτάδι παίρει - καί δίχως ταῖρι - πού
 νά σταθῶ - Πού νά φωλιάσω - σέ ξένο δάσο - νά μή χαθῶ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί πᾶμε τώρα στόν κάλβο πού εἶναι νεώτερος κατά 20 χρόνια.
 "Αίου τί γράφει : "Ω φιλτάτη πατρίς - ὦ θαυμασία νηδος -
 Ζάκυνθε - σύ μου ἔδωκας - τήν πονήν καί τοῦ 'Απόλλωνος -
 τᾶ χρυσᾶ δῶρα. Καί σύ τόν ὕμνον δέξου - ~~ἔχθαίρουσιν οἱ~~
 ἀθάνατοι - τήν ψυχήν καί βροντάουσιν - εἰς τᾶς κεφαλᾶς -
 τῶν ἀχαρίστων. "Αιουσαις γλῶσσα ; Ένα συνονθύλευμα πού θέλει
 νά τό παρουσιάσῃ γιά ἀρχαιοπρεπές μά εἶναι γεμῆτο ἀύθαιρε-
 σίες. "Αιουσαις ἐκεῖνο τό β ρ ο ν τ ᾶ ο υ σ ι ν ; Ὑπάρχει
 τέτοιος τύπος στά ἑλληνικά ρήματα ; Αὐθαιρεσία.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί φτάνομε στόν Σολωμό. Καθαρός δημοτικιστής χωρίς τίς
 ἀκρότητες τοῦ Βηλαρᾶ. Παράδειγμα κλασσικό ; 'Η Ξανθοῦλα.
 Μήν εἶδες τήν Ξανθοῦλα ; - Τήν εἶδα φές ἀργά - Πού μπήκε
 στήν βαρκούλα - νά πάῃ στήν Ξενητεία.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Κι' ἐνῶ πείθεται ό καθένας ότι μετά τόν Σολωμό ἐπιβάλλεται
 ή δη μοτική γλῶσσα, ξεπετιέται ἕνας ἄλλος ποιητής ό ~~αὐτός~~
 ρομαντικός Παρέσχος, πολύ μεταγενέστερος πού ξαναγυρίζει
 στήν ἀρχαῖζ ούσα γλῶσσα καί γράφει : Ὑπάρχει εἰς ἀπόκεντρον

των Ἀθηνῶν γωνίαν...

λευκός δρομίσκος, σκιερός καί πλήρης μυστηρίου,
χλοάζει τό κατώφλιον, εἰς πᾶσαν του οἰκίαν
καί τέμνεται, ὑπό μικροῦ, εἰς δύο, ρυακίου...

Δέν βλέπεις ~~μέγαρα~~ μέγαρα λαμπρά ἐκεῖ, ἀλλά ὠραίας
μικράς οἰκίας ταπεινάς καί ἀνθούσας πασχαλέας...

~~ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ~~ Καταλαβαίνεις λοιπόν τί γινότανε τότε Γιάγκο. Οἱ φυσικοὶ
δάσκαλοι καί ὁδηγοὶ ἑνὸς λαοῦ στήν γλῶσσα, εἶναι οἱ λογο-
τέχνες. Ὅταν λοιπόν οἱ λογοτέχνες τῆς ἴδιας ἐποχῆς διαφω-
νοῦν τόσο πολύ μεταξύ τους, τί θά κάνει ὁ λαός; Μοιράζεται
καί καθένας ἀκολουθεῖ τὸν ὁρῶμο πού του ἐχάραξε ὁ ποιητής
τῆς προτιμήσεώς του.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

Ἄπ' ἐκεῖ λοιπόν ἀρχίζουν οἱ διαφορές στήν γλῶσσα μας.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Ἄπ' ἐκεῖ. Σκέφου ὅτι ὁ ἐλληνικὸς λαός, εὐκολο ἦτανε νά πα-
ρασυρῶθῃ, γιατί ὁ λαός μετὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1821, ἦτανε
κατὰ κανόνα ἀγράμματος, τελείως ἀναλφάβητος. Τόσο πολύ πού
οἱ λίγοι πού ξέρανε γράμματα, γραφή καί ἀνάγνωσι δηλαδή,
ἔκαναν ἐπάγγελμα αὐτῆ τους τὴν ὑπεροχή.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

Ἐπάγγελμα, πῶς δηλαδή;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Ἐνας πού δέν ἤξερε γράμματα, δέν ἤξερε νά γράφῃ καί εἶχε
ἀνάγκη νά στείλῃ ἕνα γράμμα, τί ἐκανε; Κατέφευγε στοὺς κα-
λαμαράδες...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

Οἱ καλαμαράδες τί ἦτανε;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Γραφεῖς, δημόσιοι γραφεῖς. Βρισκόντουσαν στὰ καφενεῖα
καί ἦτανε ἔτοιμοι νά γράφουν τό γράμμα τοῦ ἑνός, τὴν αἴτησι
τοῦ ἄλλου, ἕνα πιστοποιητικὸ τοῦ τρίτου. Καί ξέρεις γιατί
τούς λέγανε καλαμαράδες;

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ

Αὐτό εἶναι εὐκολο νά τό μαντέψῃ κανεῖς. Γιατί θά ἔπρεπε νά
ἔχουν μαζί τους ἕνα καλαμάρι καί μιὰ πέννα. Τὰ ἐργαλεῖα τῆς
τέχνης των.

Η ΑΝΗΣΥΧΙΑ

Ποῦ νὰ εἶναι τὴ νὰ παύσῃ ;
ἀράγε νὰ μὴ ἐνδύψῃται ;
τὴν ἀφῆκεν ὡς τὸν ἀρρεῖται
νὰ γνῶσθαι νὰ δοῦν ;
"Τὸσο φεῦ ! τὴν ἀπῆκεν τὰς
ἐὼς μὲν διακινῶσθε
ἀν δ' οὐκ ἔστιν ἔτι τὸν ἀρρεῖται
αἶψα τὸν μαλακροῦν"

- 2 -

"Ὁ Θεὸς ! ἀνδρῶν φιλίᾳ
εἶδα γὰρ εἰς τ' ὄρεσόν σου
τὴν ἀδύνατον ἡμερῶν σου
φεῦ ! τὸν ἐφρονίσθη."

Ὁς ἄρτος βούρῃ μετὰ τὴν
ἐπαύρατον σου ἀπῆκεν
ναὶ μὴ ὅπως δαυνοφειρόν
οἶδ' ἂν ἔστιν ὁ ἀδύνατος."

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ** Καί βέβαια, μά τό καλαμάρι αυτό που τό εΐχανε ; Τό κρα-
τουσαν στό χέρι ; "Οχι βέβαια. Στήν τσέπη τους ; θά μπο-
ρούσε νά χυθῆ. "Αλλως τε μήν ξεχνᾶς ὅτι ἕως τά 1850 καί
ἀργότερα ἀκόμη, οἱ περισσότεροί Ἕλληνες καί ἴδι οἱ ἀθη-
ναῖοι ἐπίσης, φοροῦσαν φουστανέλλες. Ἡ φουστανέλλα τσέ-
πες δέν ἔχει. "Ἐχει ὅμως σάν ἀπαραίτητο ἐξάρτημά της ἡ
συμπλήρωμα τό σελάχι. Καί μέσα σ' αὐτό τό σελάχι, ὅλοι ὅ-
σοι ξέρανε γράμματα, εἶχανε ἕνα καλαμαράκι καί μιᾶ πέννα
καί ἦτανε ἔτοιμοι νά γράφουν τά γράμματα τοῦ καθενός.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ** Καί ὅπως συμβαίνει συνηθέστατα, τό ἐπάγγελμα ἔγινε σιγά σι-
γά καί ἐπώνυμο ἀτόμων. Καλαμαράς ἡ καλαμέρας ... Λίγοι συμ-
πολιτες ἔχουν αὐτό τό ἐπώνυμο ; Καλαμαράς ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ** Εἶναι πολύ σωστή ἡ παρατήρησις πού κάνεις. Καί θέλεις νά
σοῦ πῶ καί κάτι ἄλλο ; Αὐτή ἡ διαφορά στήν γλῶσσα μας, ἔχει
ἐπηρεάσει καί τά αἰσθηματικά τραγούδια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.
Θυμᾶσαι ἕνα τραγούδι πού ἐκφράζει τήν ἀπορία τοῦ ἐρωτευμέ-
νου ; Ποῦ νά εἶναι ; Τί νά κάμνη ; "Ἄραγε μέ ἐνθυμεῖται...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ** "Οχι μόνο τό θυμᾶμαι, μά γιά νά τό θυμήσωμε καί σέ ὅσους τό
ἔχουν ξεχάσει, θά παρακαλέσωμε τήν κλειώ νά μᾶς τό πῆ.
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου)** Ποῦ νά εἶναι ; Τί νά κάμνη ;
Ἄραγε μέ ἐνθυμεῖται ;
- Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ** Καί μιᾶ καί μιλάμε γιά τήν ἀγραμματωσύνη τοῦ κόσμου, δέν
πρέπει νά ξεχάσωμε ὅτι αὐτός ὁ ἀναλφαβητισμός ἔφερνε σέ δύ-
σκολη θέσι κυρίως τοὺς ἐρωτευμένους.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ** Ἀσφαλῶς, γιατί ἕνας ἐρωτευμένος πού ἤθελε νά στείλῃ ἕνα
γράμμα στήν κόρη πού ἀγαποῦσε πῶς θά τῆς τό ἔγραφε ; Καί
ἐκείνη πάλι πῶς θά τοῦ ἀπαντοῦσε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ** Εἶχε ἐκδοθεῖ τότε καί πουλιότανε ἕνα μικρό φυλλάδιο μέ τίτλο:
Ἐρωτική Ἐπιστολογραφία. Ὁδηγός ἀλληλογραφίας ἐρωτευμένων.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μή μου πης ότι έχεις κανένα τέτοιο βιβλιάρκι...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Οχι μόνο έχω, μά τό 'φερα καί μαζί μου γιά νά τό δης καί σύ καί νά διαβάσης κανένα έρωτικό γράμμα, νά τό ακούσουνε καί οί άκροατές μας.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Γιά δόσε μου, γιατί θά είναι ένδιαφέρον. Άνοιγω στήν τύχη στήν σελίδα 22. (Διαβάζει) Λατρευτή μου θπαρξίς. Μέ τρέμουσαν χεΐρα λαμβάνω τόν κάλαμον ίνα σοί έκφράσω τά μύρια αίσθήματα άτινα πληροθσι τήν καρδίαν μου. Άφ'ής έσπέρας σέ αντίκρυσσα είς τόν περίπατον, ή ζωή μου έγινε μαρτύριον. Δέν κοιμοσμαι πλέον διότι έχω τήν εικόνα σου κεχαραγμένην είς τάς σκέψεις μου... δέν τρώγω, διότι μοί κόπτεται ή θρεξίς όταν σκέπτομαι άν θέλω σ' έπανίδει... Καί είς τήν έργασίαν μου άφαιροσμαι τόσον, άστε οί συνάδελφοί μου μέ περιπαίζουσι... Ή κόρη θεσπεσία. Δός μοι τήν έλπίδα ότι θέλω σέ έπανίδει, ότι έν καταδεικτικόν σου μειδίωμα θέλει άνα πτερώσει τά καταπεπτωκότα μου θνειρα...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί τά λοιπά καί τά λοιπά... Καταλαβαίνεις λοιπόν τί γινότανε Γιάγκο. Αύτός πού άντέγραφε τό γράμμα, δέν καταλάβαινε κι'ό έδιος τί έλεγε στήν αγαπημένη του, μέ αύτά τά καταπεπτωκότα θνειρα καί τήν τρέμουσαν χεΐρα... καί είναι γνωστό ότι ένας έρωτευμένος του 1870, έδω κι' ένατό χρόνια, ~~ήταν~~ ~~κέποιος έρωτευμένος~~ πού άγόραζε ένα τέτοιο βιβλιάρκι γιά ή' αντιγράψη ένα έρωτικό γράμμα, διαμαρτυρήθηκε στόν βιβλιοπώλη καί του εΐπε : Μά δέν μπορώ έγώ νά στείλω τέτοιο γράμμα μέ τρέμουσαν ~~ή~~ χεΐρα ; Δέν είναι χήρα. Κοπέλλα είναι άνδρα.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Θαντάζομαι ότι τέτοιες παρεξηγήσεις θά γινόντουσαν πολλές. Βλέπεις όμως τί γινότανε ; Αύτοί πού συντάσσανε αύτά τά βιβλιάρκια, θά ήτανε άπως δήποτε οί γραμματιζούμενοι, οί λογιώτατοι, οί καλαμαράδες τής έποχής...

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ασφαλώς. Καί προσπαθούσανε νά ἐπιβάλλουν τήν ὑπερκαθα-
ρεύουσα καί στήν ἐρωτική ἀλληλογραφία ἀκόμη.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ὅμως ὅλος αὐτός ὁ διχασμός τῆς γλώσσας δημιουργοῦσε κωμι-
κές παρεξηγήσεις καί κωμικότερα ἐπεισόδια, πού κάποτε ἔγι-
ναν τραγικά νομίζω.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τραγικώτατα Γιάγιο. Διότι μ' αὐτές τίς διαφορές τῆς δημοτι-
κῆς γλώσσας μέ τήν καθαρρεύουσα, ~~ἀρραβάνια~~ εἶχε φανατισθεῖ
τόσο πολύ ὁ κόσμος τῆς Ἀθήνας, ὥστε ἐφθάσαμε μιά νύχτα
τοῦ 1903, ἐδῶ κι' ἐξήντα ἑπτὰ χρόνια, στά περίφημα ἐπεισόδια
αἱματηρά ἐπεισόδια πού ἔμειναν γνωστά σάν Ὀρεστειανά...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναί, τά Ὀρεστειανά. Τήν περασμένη Κυριακή, μού εἶχες πεῖ
ὅτι θ' ἐμιλούσαμε σήμερα γι' αὐτά τά Ὀρεστειανά. Τί ἦτανε
λοιπόν αὐτά τά Ὀρεστειανά;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Θά τό ποῦμε κι' αὐτό, ἄφου πρῶτα θυμηθοῦμε κανένα παλαιό
αἰσθηματικό τραγουδι. Ποιό προτιμᾶς;
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Αὐτά τά μάτια τά γλυκά... εἶναι ἕνα παλαιό τραγουδι πού πάν-
τα εἶχε ἐπιτυχία καί πάντα τραγουδιώτανε.
- ΚΑΙΣΩ ΔΕΝΑΡΑΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Αὐτά τά μάτια τά γλυκά...
- Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί τώρα φτάνομε στά περίφημα : Ὀρεστειανά.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἀντίπαλοι στό γλωσσικό ζήτημα τήν ἐποχή τοῦ 1900, ὑπῆρχαν
πολλοί βέβαια καί σπουδατοί καί σοβαροφανεῖς. Κι' ἔν ἐξαιρέσω
μέ τόν Ψυχάρη καί τόν Ροῖδη, φανατικούς ἀντιπάλους, ἔν ἐξαι-
ρέσωμε τόν Ταγκόπουλο πού ἐξέδιδε τόν Πουμᾶ, περιοδικό λο-
γοτεχνικό μέ τίς νέες τάσεις τοῦ Ψυχάρη καί τόν δημοσιογράφ
Γεώργιο Πάπ πού ἦτανε ἀντίθετος, ἡ ἐποχή τοῦ 1903, ἐδημιούρ-
γησε ἄλλους δύο φανατικούς ἐχθρούς, τόν καθηγητή τοῦ Πανεπι-
στημίου Μιστριώτη καί τόν Γεώργιο Σωτηριάδη.

- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Αὐτός ὁ Γεώργιος Σωτηριάδης τί ἦτανε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Συνάδελφος τοῦ Μιστριώτη, ἐπίσης καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχαιολόγος καὶ φιλόλογος. Πραγματικῶς σοφὸς ἄνθρωπος ὅπως καὶ ὁ Γεώργιος Μιστριώτης. Εἶχανε ὅμως διαφορὲς γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Ἄδωδι
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Ὁ Μιστριώτης ὑπέρμαχος τῆς καθαρευοῦσης καὶ ὁ Σωτηριάδης δὲ ἦτανε δημοτικιστῆς.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. Ὁ καυγᾶς ἔναφε ὅταν ὁ Σωτηριάδης μετέφρασε τὴν Ὀρέσεια τοῦ Δίσχολου σὲ γλῶσσα δημοτικῆ. Ὁ Μιστριώτης εἶχε ἀντιρρήσεις. Δέν εἶναι δυνατόν νὰ μεταφράζονται αὐτὰ τὰ κλασσικὰ ἀριστουργήματα σὲ γλῶσσα μαλλιερῆ. Ἦθελε νὰ κρίζωνται εἰς τὴν γλῶσσα τους.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Σὲ ἀρχαία ἐλληνικὴ γλῶσσα ; Καὶ πῶς θὰ καταλάβαιναν οἱ θεαταὶ ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτό δὲ ν τὸ συζητοῦσε. Ἄς μὴν καταλαβαίνουμε, ἔλεγε. Καὶ ὁ Σωτηριάδης ἔδωσε τὴν μετάφρασί του νὰ παρασταθῆ στό βασιλικὸ θέατρο τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἔπαιζαν ἠθοποιοὶ μεγάλης ἀξίας ἡ Μαρτίνα Κοτοπούλη, ὁ Μέγγουλας, ἡ Βασιλεία Στεφάνου μεγάλης τέχνης καὶ μεγάλης καλλονῆς ἠθοποιὸς καὶ ἄλλοι πολλοί.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Θαντάζομαι ὅτι ὁ Μιστριώτης θὰ εἶχε ἀντιρρήσεις.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μεγάλες ἀντιρρήσεις. Δέν ἤθελε νὰ ἐπιτραπῆ ἡ παράστασις. Νὰ δέν εἶχε τρόπο νὰ τὴν ἀπαγορεύσῃ. Βασιλικὸ θέατρο ἦτανε αὐτό καὶ τὸ συντηροῦσε ἡ βασιλικὴ χορηγία τοῦ Γεωργίου τοῦ Α'.
- ΓΙΑΝΝΙΑΗΣ Θαντάζομαι ὅτι ὁ Μιστριώτης θὰ κατέφυγε εἰς τὴν κυβέρνησι.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μάλιστα. Πρωθυπουργὸς τότε, στὰ 1903 ὁ Δημήτριος Ράλλης. Πολιτικὸς πανίσχυρος βέβαια. Ὁ Ράλλης ὅμως δέν εἶχε λόγους ν' ἀπαγορεύσῃ μιὰ θεατρικὴ παράστασι. Οἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς μοιραστήκανε σὲ δύο στρατόπεδα. Οἱ συμπολιτευόμενες ὑπεστήριζαν τὴν ἔποψι τοῦ Ράλλη. Πῶς θ' ἀπαγορευθῆ ἡ παράστασι ; Οἱ ἀντιπολιτευόμενες, πήρανε τὸ μέρος τοῦ Μιστριώτη.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί τί απέγινε ; Ἡ παράστασις δόθηκε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἡ παράστασις εἶχε ὀρισθεῖ γιά τίς 9 Νοεμβρίου 1903. Ὁ Μιστριώτης ἀπειλοῦσε νά ἐμποδίσῃ τήν παράστασι μέ τήν βία.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Εἶχε δύναμι ; Πῶς θά τήν ἐμπόδιζε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Εἶχε φανατίσει τοὺς φοιτητάς του πού τόν λατρεύανε. Καί δέν ἔπαυε νά τοὺς ἐπαναλαμβάνῃ : Θραύσατε τὰς κεφαλὰς τῶν καταστροφῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης... Θραύσατε τὰς κεφαλὰς των.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καί οἱ φοιτηταί πού ἀγαποῦσαν τόν Μιστριώτη εἶχανε φανατισθεῖ. Πολύ φυσικό αὐτό. Τά νειῶτα βράζανε καί μάλιστα τά ἑλληνικά νειῶτα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πού ἦτανε πρῶτα στόν κινυγᾶ καί στήν φασαρία.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ἔως τήν τελευταία στιγμή, ὁ Μιστριώτης παρακαλοῦσε τόν πρωθυπουργό νά ματαιώσῃ τήν παράστασι. Ὁ Βάλλης ἀρνήθηκε τελειωτικά καί ὁ Μιστριώτης, γυρίζοντας στό Πανεπιστήμιο, ἐδήλωσε στοὺς φοιτητάς του ὅτι εἶχανε ὑποχρῶσι νά συγκροτήσουν συλλαλητήριο καί νά πᾶνε στό Βασιλικό θέατρο νά τά σπάσουν ὅλα. Ἄλλο πού δέν θέλανε οἱ φοιτηταί. Ὁ καθηγητής τους τό ἔλεγε αὐτό. Καί συγκροτήσανε συλλαλητήριο στίς ἑννέα Νοεμβρίου

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

φυσικά ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε μέτρα. Ἀστυνομία, στρατός καί ἑπικινό μάλιστα, μέ τήν ρητή διαταγή νά διαλυθῇ τό συλλαλητήριο καί νά γίνῃ ἡ παράστασις τῆς Ὀρεστείας ἀνεμπόδιτος. Καί μοιραῖα ἐγινε ἡ σύρραξις. Γιά τήν Ὀρέστεια τοῦ Αἰσχύλου. Ποῦ νά τό φανταζότανε ὁ μέγας αὐτός τραγικός ποιητής ὅτι ἡ τραγωδία του θά προκαλοῦσε καί ἕλλη τραγωδία ὕστερα ἀπό δυό μιση χιλιεῖδες χρόνια.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Ἐγινε ἡ σύρραξις. Στρατός, χωροφυλακή καί ἑπικινό ὅπως σοῦ εἶπα Γεῶργο φυλάγανε τό θέατρο καί τήν πλατεία Ὀμονοίας γιά νά μὴν κατέβουνε οἱ φοιτηταί. Θερμοδαίμοι οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καί ἔχοντας στ' αὐτιά τους ἀκόμη τήν ἐντολή τοῦ Μιστριώτη : Θραύσατε τὰς κεφαλὰς των...

- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ 'Επεχείρησαν νά σπάσουν τόν κλοιό καί νά φτάσουν στό θέατρο
της οδοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, στό Βασιλικό.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τό ἐπιπέδιο ἔκανε ἐπέλασι γιά νά διαλύσῃ τούς διαδηλωτάς, κά-
ποιος πυροβολισμός ἔπεσε ἀπό κανένα θερμόαιμο φοιτητή, ὁ
στρατός ἔρριξε στόν ἀέρα καί τελικά...
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τελικά ; Ἡ διαδήλωση θά διαλυθῆται...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μὲ τρεῖς νεκρούς καί ἑπτὰ τραυματίες. Μάλιστα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Τί λές βρέ Δημήτρη ; Καί ὅλα αὐτά γιά τήν ὀρέστεια καί τήν
μετάφρασί της. Καλά λοιπόν τό εἶπα ὅτι ἡ ἀρχαία τραγωδία
ἔφερε μιᾶ νεώτερη.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί καλό θά ἦτανε γιά νά ξεχάσωμε τήν τραγωδία τοῦ 1903 νά
θυμηθοῦμε ἀπό τήν ἴδια ἐποχή κανένα εἶθυμο τραγουδι.
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Πολύ καλή ἰδέα. Νά θυμηθοῦμε τήν Πιπίνα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν Πιπίνα τήν ἀφρόπλαστη ; Συμφωνῶ... Ἀβάντι λοιπόν ἡ
ἀφρόπλαστη Πιπίνα...
- ΚΛΕΙΣ ΔΕΝΑΡΑΟΥ (μὲ συνοδεία πιάνου) Πιπίνα μου ἀφρόπλαστη
μὴν πῆς μ' ἄλλα πουλιά
στήν ἀγκαλιά μου πέταξε
καί δός μου δυό φιλιὰ...
Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ Ἔς ξαναγυρίσωμε στά ἐπεισόδια καί τίς ταραχές ὕστερα ἀπό
τό εἶθυμο αὐτό διάλειμμα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δέν ἔχει συνέχεια. Τήν μεθεπομένη, ὕστερα ἀπό τήν κατακραυγή
τοῦ τύπου ὅτι ἡ κυβέρνησις Ῥέλλη δέν μπόρεσε νά συγκρατήσῃ
τήν τάξι καί νά προλάβῃ τίς ταραχές, ἔπεσε ἡ κυβέρνησις
Ῥέλλη καί πῆρε τήν πρωθυπουργία ὁ Γεώργιος Θεοτόκης. Νομί-
ζω πῶς εἶναι μοναδική περίπτωσις στόν κόσμον πού ἔπεσε μιᾶ
κυβέρνησις ἀπό μιᾶ θεατρικὴ παράστασι... Καί διέβασε ἐδῶ
τόρα Γιάγνο νά ἴδῃς τί ἔγραψε ὁ Σουρῆς γιά τίς ταραχές.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

Γιὰ ὅσοι μου, γιατί θά ἔχη ἐνδιαφέρον... (Διαβάζει)

πήγαινα γιὰ τό θέατρο, γιὰ τό βασιλικό
καί βρέθηκα στό πατιρντί κι' ἐκεῖνο τό καιρό
καί μέ τσαλαπατήσανε, ἀπ'τόν γιανᾶ μ'ἀρπάξανε
μέ λέρωσαν, μέ σχίσανε καί μέ καταρημάξανε
κι' ἐν τέλει ἄγνωστον γιατί, εὐρέθηκα στό Τμήμα
κι' ἤμουν τῆς παραστάσεως ἐγώ τό πρῶτον θῦμα.

Τί πιστολιές καί κουμπουριές, τί βαρελότων κρότοι
Σωτηριάδης ἔβαλλε κατά τοῦ Μιστριώτη
κι' ἐνῶ κι' οἱ δύο, πολεμικές παντιέρες τους ἀνέμισαν,
ἐπήρανε τὰ βλήματα, αὐτούς πού δέν πολέμησαν...

"Ἔτσι συμβαίνει πάντοτε, κατά τὰ εἰθισμένα
ἄλλοι μαλλώνουν κι' ἄλλοι πληρώνουν τὰ σπασμένα!

Μέσ' τὰ κεφάλια δύο σοφῶν, ἀνάψανε τὰ ἡφαίστεια
κι' ἔγινε τόσος σαματᾶ γιὰ τούτη τήν ὄρεσσεα
πού ἦν ὁ ἀισχύλος ἤξερε τί σαματᾶς θ' ἀνάψῃ
θά φρόντιζε ὁ ἄνθρωπος, νά νῆν τήν εἶχε γράφει...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Πάντα χερνολόγος ὁ Σουρῆς βρίσκει, τὰ εἶδημα του θέματα
καί στίς πιό τραγικές περιπτώσεις ἀπόμνη. φυσικά ὁ λαός μέ
μεγάλη πλειονότητα ἔρριξε τό ἔθικο στόν Μιστριώτη πού εἶχε
φανατίσει τοὺς φοιτητάς του. Στό κάτω κάτω δέν θά πάθαινε
τίποτα ἂν παιζότανε ἡ δημοτικὴ μετάφρασις τῆς Ὀρεστείας.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

"Οχι βέβαια, μὰ αὐτὰ τὰ γεγονότα εἶναι μοιραία συνήθως.
Κανένας δέν φαντάζεται τί συνέχεια μπορεῖ νά πάρῃ μὰ πρῶ-
ξις, ἓνα γεγονός...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ

Κι' ὅμως εἰθινά σ' αὐτήν τήν περίπτωσι, ἔπρεπε νά τό φαντασθῇ
ὁ Μιστριώτης, γιατί δύο χρόνια πρῖν, ἀκριβῶς τήν ἴδια ἡμερο-
μηνία, στίς 8 Νοεμβρίου 1901, εἶχαν γίνει τὰ Εὐαγγελιστικά.

ΓΙΑΝΝΙΑΝΗΣ

Ναί, ἔχω ἀκούσει γιὰ τὰ Εὐαγγελιστικά. οἱ φοιτηταί πάλι εἶχαν
ἐξεγερθεῖ γιατί ὁ Ἀλέξανδρος Πάλλης λογοτέχνης πού ἔμενε
στό Λονδίνο, εἶχε μεταφράσει τὰ Εὐαγγέλια στήν δημοτικὴ
καί τήν μετάφρασί του αὐτήν τήν ἔβγαλε δημοσίευσε ἡ ἡμερῆ
Ἀκρόπολις...

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αύτην τήν φορά όμως οί φοιτηταί είχανε δίκαιο, γιατί ο Πάλλης, τό είχε παραπάνει στην μετάφρασί του, ~~άρα~~ Δέν άπλοποιοϋσε κάπως τήν γλώσσα του Εὐαγγελίου, μέ χρησιμοποιοϋσε μιὰ γλώσσα οϋτε δημοτική, μέ χυδαία δημοτική άφοϋ τόν Μυστικό Δεϋπνο, τόν μετέφραζε σέ κρυφό τσιμποϋσι.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σοβαρά ; "Ε Ξχι , αυτό ητανε τελείως άπαράδεκτο. Κι 'έγιναν μεγάλες ταραχές...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στά Προϋλάια του Πανεπιστημίου, διότι οί φοιτηταί θέλησαν νά συγκροτήσουν ~~αδελφική~~ συλλαλητήριο και ή Χωροφυλακή τούς έμπόδισε. Και πάλι σημειώθηκαν θύματα, τρεΐς νεκροί και άρκετοί τραυματίες.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μέ τότε λοιπόν, είναι φανερό ότι για τά 'ορεσειακά φταίει ο Μιστριώτης, άφοϋ δυό χρόνια πριν είχανε γίνει τά Εὐαγγελιακά. 'Εσύ Δημήτρη, σά ποιὰ έπεισόδια έλαβες μέρος σάν φοιτητής ; Στά Εὐαγγελιακά ή στα 'ορεσειακά ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Γιάννο πολύ μέ πειράξεις και θ' αρχίσω νά σέ πειράζω κι'έγώ. Στα 1901 και στα 1903 ήμουνα βρέφος άκόμη και Ξχι φοιτητής.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ηΐσα σέ τόσα σοβαρά ζητήματα, ής ποϋμε και κανένα άστεϋο. "Ωστε αυτές είναι οί δυό μεγάλες ταραχές που έγιναν για τό περιλέλητο γλωσσικό ζήτημα, ταραχές που έρριξαν και Κυβερνήσεις...
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μέ τό γλωσσικό ζήτημα είχε και άλλες συνέχειες που θα τίς ποϋμε έλλοτε. Για τήν ώρα ής θυμηθοϋμε και κανένα τραγοϋδι πριν τελειώσωμε τήν έκπομπή μας.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Η κλειώ θα μής πη τό " Δέν ένθυμεΐσαι... "
- ΚΑΕΙΩ ΔΕΠΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) Δέν ένθυμεΐσαι... Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Και πάλι πέρασε ή ώρα μας Γιάννο και διακρίνομε τήν κουβέντα μας...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Αρεβουάρ λοιπόν για τήν έρχόμενη κυριακή
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τήν Ίδια πάλι ώρα.